

OBY MŁODZIEŻ

PORADNIK

OBY MŁODZIEŻ

PORADNIK

Podsumowanie trzech lat ogólnopolskiego programu edukacyjnego w formie poradnika dla pracowników i pracowniczek Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych

Warszawa 2022

CREDIT SUISSE

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

„Oby Młodzież” to ogólnopolski program edukacyjny skierowany do młodzieży ze szkół branżowych, Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii oraz Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych prowadzony w latach 2019—2022 przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w partnerstwie z Credit Suisse EMEA Foundation. Zdjęcia wykorzystane w publikacji pochodzą z dokumentacji programu.

Zespół programu „Oby Młodzież” w latach 2019—2022

Opieka merytoryczna: MICHAŁ TRAGARZ
Koordynatorki programu: MONIKA PRUS-GŁASZCZKA – I edycja
ANETA DERDA – II edycja
ANNA MITURA – III edycja

Mentorzy i mentorki zespołów uczniowskich: MAŁGORZATA MINCHBERG, BOGUMIŁA STACHURSKA, MAJA DOBIASZ-KRYSIAK, MAGDALENA ŚWIDERSKA, JANUSZ ŻMIJSKI, ANNA MITURA, MATEUSZ WOJCIESZAK, ANNA GÓRKA, MICHAŁ SZCZEPANIK

Autorki publikacji: ANETA DERDA i ANNA MITURA
Recenzja merytoryczna: MICHAŁ TRAGARZ
Redakcja i korekta: JUSTYNA YİĞİTLER
Projekt, skład i łamanie: ADAM GUT

Wydawca: Centrum Edukacji Obywatelskiej
Ul. Noakowskiego 10
00-666 Warszawa

Warszawa, listopad 2022

Drogie Pracowniczki i Pracownicy Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, w niniejszej publikacji znajdziecie konkretne wskazówki i sprawdzone ćwiczenia do pracy metodą projektu społecznego z zespołami uczniowskimi opracowane na podstawie doświadczeń trzech lat ogólnopolskiego programu edukacyjnego „Oby Młodzież”.

„Oby Młodzież” to ogólnopolski program edukacyjny skierowany do młodzieży ze szkół branżowych, Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii oraz Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych prowadzony w latach 2019–2022 przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w partnerstwie z Credit Suisse EMEA Foundation. Celem programu było wzmocnienie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży, a zwłaszcza nauczanie jej, jak korzystać z własnego potencjału, nawiązywać relacje i podejmować współpracę na rzecz rozwoju osobistego oraz wspierania lokalnych społeczności. Uczestnicy i uczestniczki programu otrzymali minigranty na realizację projektów w ramach wybranej ścieżki tematycznej. Koncepcja publikacji zrodziła się z potrzeby podsumowania ich dokonań oraz pragnienia, by podzielić się sprawdzonymi metodami pracy z młodzieżą w nadziei, że zainspirują one inne osoby do podejmowania podobnych działań.

Doskonale zdajemy sobie sprawę z licznych wyzwań wiążących się z pracą w takich placówkach jak Wasze: duża rotacja podopiecznych, ich trudne doświadczenia przekładające się na brak wiary we własne możliwości oraz niechęć do angażowania się czy choćby ograniczenia wynikające z wewnętrznych zasad ośrodka to tylko początek listy utrudnień, z którymi przychodzi Wam się mierzyć na co dzień.

Wierzimy jednak, że przykłady opisane poniżej utwierdzą Was w przekonaniu, że realizacja niezwykle trudnych działań z młodzieżą jest możliwa i warta wysiłku, że wcale nie musi być orką na ugorze. Proponowana przez nas uproszczona metoda projektu w pięciu

krokach powinna ułatwić Wam świadome zarządzanie pracą grupy, w tym traktowanie kryzysów i trudności jako zjawisk naturalnych, a nawet pożądanых. Ponadto konkretne wskazówki i ćwiczenia pomogą Wam stworzyć atmosferę sprzyjającą pracy projektowej i dodatkowo zmotywować młodych ludzi do działania. Zachęcamy także do spojrzenia na projekt jako proces zdobywania przez Waszych podopiecznych i podopieczne doświadczenia i kompetencji, które będą procentować w przyszłości.

— ANETA DERDA i ANNA MITURA,
autorki poradnika

SPIS TREŚCI

Osiągnięcia programu „Oby Młodzież”	6
Jak korzystać z tej publikacji?	10
Metoda projektu w Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych	
Krok 1. Zbudowanie zespołu	11
Krok 2. Rozpoznawanie możliwości	16
Krok 3. Podejmowanie decyzji	20
Krok 4. Planowanie działań	23
Krok 5. Nawiązywanie relacji	28
Współpraca międzyośrodkowa	33
Galeria zdjęć	36

OSIĄGNIĘCIA PROGRAMU „OBY MŁODZIEŻ”

Do udziału w programie zgłaszali się nauczyciele i nauczycielki oraz wychowawczynie i wychowawcy z Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii, Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i szkół branżowych wraz z zespołem uczniowskim. Zadaniem zespołu było zrealizowanie projektu społecznego w jednej z czterech ścieżek tematycznych (działania ekologiczne i przeciwdziałające zmianie klimatu, projekty artystyczne, projekty społeczne, zakładanie minifirm). Realizując działanie, każdy zespół mógł korzystać ze wsparcia mentorki lub mentora, szkoleń wprowadzających oraz minigrantu w wysokości 1000 złotych.

W latach 2019–2022 w ramach programu:

- udało się zrealizować sześćdziesiąt projektów uczniowskich,
- współpracowało z nami około stu nauczycielek i nauczycieli,
- w działania zaangażowało się ponad pięciuset młodych ludzi,
- powstały dwie publikacje na temat edukacji społecznej i obywatelskiej oraz cztery przewodniki tematyczne dotyczące pracy z młodzieżą,
- na Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się konferencja dla absolwentek i absolwentów programu.

BB. - Bielsko-Biała
 Ch. - Chorzów
 Cz. - Czeladź
 DG. - Dąbrowa Górnicza
 Ja. - Jaworek
 KM. - Krupski Młyn
 Ra. - Radzionków
 Zł. - Złotoryja

○ - 1 projekt ● - 2 projekty ● - 3 projekty ● - 5 projektów

1	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Biała
2	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Bielsko-Biała
3	Branżowa Szkoła I stopnia nr 2	Chorzów
4	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Czaplinek
5	Zespół Szkół Specjalnych	Czeladź
6	Specjalne Liceum Ogólnokształcące	Czuchów-Pieńki
7	Zespół Szkół w Czudcu	Czudec
8	Branżowa Szkoła I stopnia nr 3	Dąbrowa Górnicza
9	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Dobrodzień
10	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 3	Gdynia
11	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy nr 2	Godziczin
12	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Goniądz
13	Młodzieżowe Centrum Edukacji i Readaptacji Społecznej	Goniądz
14	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Herby
15	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Iwiny
16	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Jaworek
17	Branżowa Szkoła I stopnia nr 5 *	Katowice *
18	Branżowa Szkoła I stopnia	Kołobrzeg
19	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy dla Chłopców	Kraków
20	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 2	Kraków
21	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Krupski Młyn
22	Branżowa Szkoła I stopnia	Krzepice
23	Powiatowy Zespół Szkół Ponadpodstawowych	Legionowo
24	Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym	Lidzbark Warmiński
25	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego	Łapanów
26	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Łobżenica
27	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 1	Łomianki
28	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy nr 3	Łódź
29	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „SOS” nr 1	Łódź

30	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 3	Łódź
31	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy *	Pruszków *
32	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Puławy
33	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Radzionków
34	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	Rewal
35	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii *	Różanystok *
36	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Rudy
37	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Rzeszów
38	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Solec nad Wisłą
39	Pienińska Szkoła Branżowa I stopnia	Szczawnica
40	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Szczecin
41	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Trzebież
42	Zespół Szkół nr 5	Wałbrzych
43	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Wałbrzych
44	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	Waniorowo
45	Szkoła Branżowa I stopnia Specjalna nr 54	Warszawa
46	Zespół Szkół nr 32	Warszawa
47	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy nr 2 „KĄT”	Warszawa
48	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 6	Warszawa
49	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy nr 4	Warszawa
50	Branżowa Szkoła I stopnia	Wieluń
51	Branżowa Szkoła I stopnia START	Włocławek
52	Zespół Placówek Terapeutyczno-Wychowawczych	Włosień
53	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Wola Rowska
54	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 2	Wrocław
55	Publiczna Szkoła Branżowa I stopnia w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym	Wrocław
56	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	Złotoryja
57	Szkoła Branżowa I stopnia	Żmigród

* – dwa projekty

JAK KORZYSTAĆ Z TEJ PUBLIKACJI?

W publikacji skupiliśmy się na pięciu etapach działania, które naszym zdaniem mają największy wpływ na osiągnięcie sukcesu w projektach podejmowanych w Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych. Są to: współpraca w grupie, rozpoznawanie możliwości, podejmowanie decyzji, planowanie działań i nawiązywanie relacji. Każdy krok opisaliśmy, wskazując kluczowe czynniki sukcesu oraz prezentując przykłady dobrych praktyk i pomysły na konkretne aktywności do przeprowadzenia z uczniami i uczennicami.

Według Centrum Edukacji Obywatelskiej proces nauczania z wykorzystaniem metody projektu ułatwia uczniom i uczennicom utrwalenie zgromadzonej podczas zajęć wiedzy. Ponadto jest to sprawdzona forma wzmacnianie ważnych umiejętności takich jak:

- kreatywne rozwiązywanie problemów,
- samodzielność w szukaniu informacji i rozwiązań,
- skuteczność porozumiewania się w grupie i komunikowania swoich potrzeb,
- zdobywanie nowych umiejętności oraz poszerzanie wiedzy,
- współpraca w grupie,
- radzenie sobie ze stresem oraz budowanie pewności siebie¹.

Pięć kroków opisanych szczegółowo poniżej to uproszczona wersja metody projektu, którą opracowaliśmy na podstawie doświadczeń programu „Oby Młodzież”. Gorąco zachęcamy do przetestowania jej w pracy z młodymi ludźmi.

¹ Zob. *Wiwat niepodległość!*, „Młodzi w Akcji”, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2018.

METODA PROJEKTU W MŁODZIEŻOWYCH OŚRODKACH SOCJOTERAPII I MŁODZIEŻOWYCH OŚRODKACH WYCHOWAWCZYCH

KROK 1. ZBUDOWANIE ZESPOŁU

By jak najlepiej przygotować grupę do współpracy, warto rozpocząć ten proces, jeszcze zanim zespół powstanie – na etapie rekrutacji do projektu lub nawet wcześniej. I wcale nie znaczy to, że należy po prostu wybrać „najlepszych” spośród uczniów i uczennic. Przeciwnie, im bardziej zróżnicowany zespół, tym większe szanse na ujawnienie nowych talentów, zauważenie tak zwanych uczniów i uczennic środka, wyłonienie się nowych liderów i liderów oraz pozwolenie na spróbowanie nowych ról dotychczasowym. Jak w takim razie zaplanować współpracę w grupie?

Jak w takim razie zaplanować współpracę w grupie, jako osoba prowadząca projekt?

Przed projektem

- Znam temat i cel projektu.
- Potrafię określić profil uczestnika, uczestniczki.
- Wiem, ile osób ma tworzyć zespół projektowy.
- Przygotowuję dla uczniów i uczennic informacje dotyczące celów i sposobów działania w projekcie (cele muszą być osiągalne, np. zgodne z zasadami SMART).
- Wiem, jak chcę przeprowadzić rekrutację do projektu, dbam o odpowiednią motywację młodych ludzi (np. przywileje i dodatkowe możliwości dla biorących udział w projekcie).

Ta część publikacji pozwoli ci zaplanować działania i zobaczyć, co możesz zostawić do wspólnej decyzji uczniom i uczennicom (np. zamierzony efekt końcowy, metody pracy), a ile z różnych względów musisz grupie narzucić. Zastanów się, w jaki sposób chcesz przeprowadzić rekrutację oraz ile osób możesz przyjąć do zespołu (optymalnie od ośmiu do czternastu osób). Jeśli dni i miejsce spotkań będą stałe, poinformuj o nich na etapie rekrutacji.

Na początku projektu

- Upewniam się, że każda osoba bierze udział w projekcie świadomie i dobrowolnie.
- Ustalam z zespołem stałe miejsce i terminy spotkań.
- Przedstawiam cele i ramy projektu, odpowiadam na wszystkie pytania zespołu.
- Pamiętam o spisaniu zasad funkcjonowania zespołu (tzw. kontrakt).
- Prowadzę ćwiczenia i zajęcia sprzyjające integracji.
- Decyduję wspólnie z grupą, jak będziemy rozwiązywać trudne i sporne sytuacje.
- Dbam o przyjemną atmosferę spotkań zespołu (np. zapewniam napoje i przekąski).

Zanim grupa rzuci się w wir pracy, omówcie wszystko co ważne, choćby to, jaką ilością czasu dysponują uczniowie i uczennice. Przeprowadź ćwiczenia integracyjne i przygotuj grupę na spory... zanim one nastąpią. Spisując kontrakt, ustalcie, w jaki sposób będziecie sobie radzić z problemami – np. korzystając z dostępnych w szkole mediatorów uczniowskich (jeśli takich nie ma, nauczcie się choć jednej prostej metody rozwiązywania konfliktów).

W trakcie projektu

- Pamiętam o regularnym podsumowywaniu kolejnych etapów pracy.
- Dbam, aby nikt nie czuł się wykluczony z grupy.
- Upewniam się, że każdy wie, co ma robić i do kogo może się zwrócić o wsparcie.
- Dbam, aby młodzież miała możliwość samodzielnego podejmowania decyzji, choćby w małych sprawach.
- Staram się pozyskać budżet na realizację projektu (choćby najmniejszy) do zagospodarowania przez młodych.
- Dbam o kontakt z osobami spoza ośrodka (np. lokalnymi autorytetami, gośćmi spoza okolicy).

Współpraca raz będzie przebiegać gładko, raz iść jak po grudzie. Mogą się pojawić rozczarowania i pretensje, które są naturalnym etapem procesu grupowego. Pomaga omawianie problemów na bieżąco, a w razie potrzeby odwoływanie się do kontraktu.

Zakończenie projektu

- Dbam, aby zaangażowanie wszystkich osób z zespołu zostało dostrzeżone i docenione,
- Inicjuję wspólne świętowanie sukcesów.

Nie, nie chodzi o wielki finał, a o zakończenie współpracy w tym konkretnym zespole. W trakcie ostatniego spotkania rozwieś w pomieszczeniu, za co sobie dziękujecie. Rozwieś puste koperty z imionami uczniów i uczennic oraz swoim. Napiszcie na karteczkach, za co sobie dziękujecie, i włóżcie notatki do odpowiednich kopert. Nazwijcie swoje mocne strony i talenty, nie zapomnijcie też o podziękowaniach dla osób, które was wspierały podczas projektu. A potem – świętujcie!

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 2 „KĄT” w Warszawie,
projekt „TATU PARK – Otwarty Park Artystyczny”

Celem projektu było stworzenie miejskich tatuaży – otwartej galerii sztuki z pracami uczniów i uczennic placówki. ¶ Zespołowi zależało na tym, by KĄT stał się częścią społeczności lokalnej, miejscem docenianym przez okolicznych mieszkańców i mieszkanki. Ten cel był jasny od samego początku, ale sposób wykonania działania zależał już całkowicie od młodzieży. ¶ Zanim uformowała się grupa, opiekun grupy przedstawił młodym ludziom założenia projektu oraz przewidziany czas na działania i spotkania. ¶ Na początku projektu grupa zdecydowała, że chce wykorzystać teren przyszkolny jako otwartą dla wszystkich galerię sztuki nowoczesnej i wpleść w nią historię ośrodka. ¶ Grupa pracowała pod okiem opiekuna grupy oraz mentorki. Spotkania odbywały się regularnie, co dwa tygodnie, w sali udostępnionej przez Wawerskie Centrum Kultury.

Ćwiczenie 1. Profil uczestnika, uczestniczki

Stworzenie profilu uczestnika, uczestniczki pozwoli ci się zastanowić, jakie osoby chcesz zaprosić do zespołu i dlaczego. Da ci również szansę na przyjrzenie się zespołowi pod kątem zróżnicowania talentów i możliwości. Mając to na uwadze, łatwiej będzie ci przeprowadzić rekrutację do projektu. Tworząc profil, zastanów się też, na ile twój projekt pozwoli się skupić uczestnikom i uczestniczkom na samym procesie uczenia się i socjalizacji, nie tylko na spektakularnym celu.

Optymalna liczba osób w zespole:	
Jeśli uczniowie i uczennice muszą mieć wiedzę na jakiś temat, to w jakim zakresie?	
Jakie umiejętności są im potrzebne?	
Ile czasu będą musieli poświęcić na pracę?	
Jakie umiejętności i zasoby mogą być im przydatne?	

Ćwiczenie 2. Nasze zasady

Ty już wiesz, czego potrzebujesz od grupy, ale czego potrzebuje grupa? Pozwól każdemu powiedzieć, co jest dla niego ważne podczas pracy.

Rozdaj osobom tworzącym zespół po kilka karteczek samoprzylepnych i poproś, by wpisały swoje propozycje punktów do kontraktu. Możesz podsunąć im pytania pomocnicze: Czego potrzebuję, by pracować efektywnie i w dobrej atmosferze? W jaki sposób grupa może rozwiązywać problemy? Czego nie powinniśmy robić w trakcie pracy? Ty także dodaj własne kartki. ¶ Po przyklejeniu kartek na tablicę pogrupujcie je. Te propozycje, które pojawiają się najczęściej, na ogół stanowią trzon kontraktu. Zadbajcie też o omówienie tych, które się wykluczają (np. potrzeba pracy w ciszy a praca przy muzyce), być może łatwo je pogodzić. Te, które pojawiają się jako pojedyncze prośby, też powinny zostać omówione na forum grupy i być może znaleźć odzwierciedlenie w kontrakcie. ¶ Następnie kontrakt powinien zostać spisany na dużym arkuszu papieru i podpisany przez wszystkich. Będzie obowiązywał do końca trwania projektu.

Ćwiczenie 3. Pokoje Walta Disneya

Gdy zespół projektowy jest już utworzony, powoli zaczynacie planować działania. Póki co jednak jesteście grupą osób, które mają różne oczekiwania i wyobrażenia co do celu projektu. By znaleźć wspólny język i urealnić sytuację, możesz przeprowadzić to proste ćwiczenie. To także aktywność, w której ujawniają się różne talenty – od kreatywności po myślenie analityczne.

Zaproś grupę do przejścia wspólnie przez trzy pokoje (w wyobraźni albo zorganizuj krótką wyprawę po sali lub salach). W studiu Walta Disneya były to prawdziwe gabinety, w których powstawały pomysły na filmy. Pierwszy pokój to **Pokój Marzeń** – miejsce na burzę mózgów z najbardziej kreatywnymi i szalonymi pomysłami. Wszystkie są dobre i wszystkie należy zapisać. Z notatkami idziemy do **Pokoju Logiki** – tu pomysły należy uporządkować i ułożyć w spójną całość. Odrzucić to, co nie pasuje, dodać szczegóły, sprawdzić, na co pozwalają czas i budżet. Ale to nie koniec, zostaje wam jeszcze **Pokój Krytyki**, szukania błędów i niedociągnięć. Przemyslcie w nim najgorszy możliwy scenariusz i opracujcie plan ratunkowy, który posłuży wam w razie katastrofy. ¶ Po wyjściu z trzeciego pokoju rozpisanie kamieni milowych, budżetu itd. to bułka z masłem! Jesteście gotowi do pracy!

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Waniorowie,
projekt „Powrót do przeszłości”

Podczas projektu zintegrowaliśmy się jako grupa, poznaliśmy lepiej mieszkańców i mieszkanki Waniorowa, również dzieci. Odkryliśmy w sobie talent organizacyjny oraz plastyczny. Stworzyliśmy zaproszenia i sami roznosiliśmy je mieszkańcom i mieszkankom, a wcześniej rozmawialiśmy z nimi o grach z dzieciństwa. Podczas samej realizacji projektu udało nam się sprawnie przygotować poszczególne stanowiska, a kiedy zaczął padać deszcz, szybko przenieśliśmy wszystko do środka szkoły i z powrotem, kiedy się rozpogodziło. Przed rozpoczęciem imprezy oznajmiliśmy wszystkim, jak i skąd wzięliśmy pomysł i fundusze na zorganizowanie Turnieju Starych Gier Podwórkowych. Po zakończeniu wręczyliśmy dyplomy, pamiątkowe długopisy, smycze i słodkie upominki każdemu uczestnikowi. ¶

„Młodzież nauczyła się rozmawiać jednym językiem. Musieli nauczyć się cierpliwości do siebie” – opiekun zespołu z Waniorowa.

KROK 2. ROZPOZNAWANIE MOŻLIWOŚCI

„Dlaczego nie mówiłeś, że umiesz robić grafiki komputerowe?” „Czemu nikt nie powiedział, że Zosia robi piękne zdjęcia?” No właśnie, dlaczego? Żeby uniknąć takich sytuacji i wzmocnić zespół, dobrze jest zacząć pracę z grupą od sprawdzenia, jakie talenty, możliwości i zasoby mają jej członkowie i członkinie. Drugim krokiem jest rozpoznanie przez grupę zasobów lokalnych: gdzie warto zacząć pracę? kogo poprosić o wsparcie? z kim nawiązać kontakt?

Co daje badanie zasobów i talentów w grupie?

- Pomaga uczniom i uczennicom w dostrzeżeniu swoich mocnych stron i nazywaniu ich.
- Pozwala członkom i członkiniom grupy dostrzec mocne strony swoich kolegów i koleżanek.
- Pokazuje, że talentów jest wiele, a niektóre mogą być nieoczywiste.
- Sprawia, że grupa wie, jak podzielić zadania, by każdy mógł pokazać swoje umiejętności.
- Daje szansę na odkrycie nowych liderów i liderek i wykazanie się osobom z reguły wycofanym.
- Uświadamia, że niektóre talenty i zasoby mogą się ujawnić dopiero w działaniu i czasem warto dać ludziom czas na pokazanie swoich mocnych stron.

Gdzie i jak szukać zewnętrznych zasobów?

- Rozmawiam z uczniami i uczennicami o ich mocnych stronach, zainteresowaniach i umiejętnościach. Spisujemy je jako nasze zasoby wewnętrzne.
- Spisuję z grupą wstępną listę umiejętności, zasobów wiedzy i kontaktów, które mogą nam pomóc w projekcie.
- Sprawdzam, czy w grupie są osoby, których wiedza i umiejętności wystarczą w potrzebnym zakresie.
- Zachęcam grupę do poszukiwania wsparcia w szkole, wśród rówieśników, rodziny, w pobliskich fundacjach i stowarzyszeniach lub firmach, bibliotekach, domach kultury, urzędach i innych miejscach w okolicy szkoły.

Jaka jest rola nauczyciela, nauczycielki w mapowaniu zasobów okolicy?

- Zadaję pytania pogłębiające i naprowadzające.
- Daję czas na zastanowienie się i własne pomysły.
- Pomagam w kontaktowaniu się z dorosłymi.
- Pokazuję, jak można przeprowadzić rozmowę lub napisać oficjalne pismo.

DOBRA PRAKTYKA

Szkoła Branżowa I stopnia w Czudcu,
projekt „Od elementarza do teamsiarza”

Celem projektu było nakręcenie filmu promującego szkołę i przedstawiającego jej historię. ¶ Podczas podsumowania projektu grupa pozytywnie wypowiadała się o integracji w zespole. Jej członkowie i członkinie wielokrotnie podkreślali, że choć znali się wcześniej przez trzy lata, dopiero wspólna praca pozwoliła im spojrzeć na siebie z innej strony. Odkryli też talenty swoich koleżanek i kolegów, ich zdolności artystyczne, leaderskie, organizacyjne i techniczne. Jak sami powiedzieli, uświadomili sobie, że wiele umiejętności ujawnia się dopiero w działaniu i że dobrze jest spojrzeć na przyjaciół i przyjaciółki z zupełnie nowej strony.

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rewalu,
projekt „Młodzi od kuchni”

Celem projektu było stworzenie własnej firmy – naleśnikarni. Grupa przeszła wszystkie etapy związane z planowaniem, kontaktem z urzędami, sanepidem, księgowymi i bankami, uczestniczyła także w warsztatach kulinarnych. Choć jej członkowie i członkinie z góry wiedzieli, że nie będą mogli w rzeczywistości otworzyć własnego lokalu, projekt przygotował ich do samodzielnego działania po zakończeniu szkoły. Jako podsumowanie projektu grupa przyszykowała w Rewalu poczęstunek dla mieszkańców i mieszkank miasta. ¶ W przypadku tego projektu zewnętrznymi zasobami czy też sojusznikami stały się instytucje publiczne: urząd skarbowy, urząd pracy oraz urząd gminy w Rewalu. Samo wydarzenie odbyło się dzięki sojusznictwu księdza proboszcza z gminy Rewal, który użyczył

grupie placu na czas organizowanego wydarzenia. Działania wsparł także dyrektor placówki MOW w Rewalu, dzięki któremu grupa, gdy było to konieczne, mogła korzystać z użyczonego im busa.

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Czaplinku,
projekt „Kronika sportowa”

Celem projektu było zebranie i zaprezentowanie dawnych gier i zabaw oraz nauczanie ich dzieci ze szkół i przedszkoli. Grupa była zapraszana do różnych placówek z okazji świąt i bali oraz w ramach regularnego wolontariatu. Dodatkowym sukcesem grupy było nawiązanie współpracy wolontariackiej na kolejne lata, już po oficjalnym zakończeniu projektu. ¶ Zespół z Czaplinka szukał zasobów zewnętrznych w wielu miejscach. Ksiądz użyczył im sali w oratorium, dzięki czemu grupa dysponowała miejscem do spotkań z dziećmi i młodzieżą. Nagłaśniał także ich wydarzenia w ramach ogłoszeń parafialnych. Spotkania z dziećmi mogły mieć miejsce dzięki wsparciu dyrekcji przedszkoli i szkoły podstawowej. By przygotować się do zajęć z dziećmi, uczestnicy i uczestniczki projektu czerpali wiedzę od osób z klubu seniora. Działania zespołu wsparł także burmistrz miasta Czaplink, który zapraszał grupę na imprezy organizowane przez miasto, np. podczas Dnia Dziecka. ¶ Zasoby zewnętrzne zostały wykorzystane tam, gdzie nie można było użyć jedynie wewnętrznych – podczas zbierania materiału źródłowego oraz w przypadku wydarzeń, które wymagały zgody i wsparcia osób decyzyjnych. To, jak wydarzenia zostały zaplanowane i wykonane, oraz kontakt z innymi placówkami i urzędami zależały od rozpoznania i wykorzystania talentów wewnętrznych grupy.

Ćwiczenie 4. Kilka ważnych słów

Jeśli w grupie są osoby, które nie znają się nawzajem, można zacząć spotkanie od krótkiej rozmowy w parach na temat zainteresowań. Dzięki temu grupie będzie łatwiej wychwycić wewnętrzne talenty i zasoby. Jeśli grupa zna się dłużej, można na rozgrzewkę zaproponować proste działanie: poprosić wszystkich, by usiedli w kręgu i powiedzieli kilka słów o talentach i umiejętnościach... osoby, która sie-

dzi po ich prawej stronie. Usłyszenie od innych, że widać nasze mocne strony, jest zawsze cenne! W ramach podsumowania możecie spisać wskazane mocne strony w formie plakatu, a następnie umieścić go w miejscu spotkań zespołu.

Ćwiczenie 5. Wiem, co potrafię

To ćwiczenie służy pogłębieniu wiedzy o zasobach zespołu. Można je przeprowadzić w wygodny i jednocześnie bezpieczny sposób – tak, by nikt nie czuł się wywołany do tablicy. W kilku miejscach sali powieś przygotowane wcześniej kartki z nazwami różnorodnych talentów i poproś, by każda osoba z grupy zapisała swoje imię przy każdej wymienionej zdolności, która według niej może być jej mocną stroną. Gdy członkowie i członkinie grupy (oraz jej opiekun, opiekunka) skończą zapisywać swoje imiona na kartkach, warto zapytać, czy na liście zabrakło jakichś talentów i zasobów, i w razie potrzeby je dopisać. Kiedy zostaną wskazane już wszystkie predyspozycje, można łatwo sprawdzić, w jakiej dziedzinie mamy dużo osób o podobnym potencjale (wtedy mogą się wspaniale dzielić zadaniami), w jakiej osób jest mało i będą potrzebować wsparcia, a także na jakim polu wydaje się konieczne zewnętrzne wsparcie.

Poniższą listę można dostosować do potrzeb grupy poprzez połączenie jej z listą zadań do wykonania w projekcie. Dzięki temu ćwiczenie to może być także pomocne w planowaniu.

Przykładowa lista umiejętności, zasobów i talentów:

- Jestem dobrym organizatorem/dobłą organizatorką
- Potrafię planować działania i przewidywać trudności
- Zawsze doprowadzam sprawy do końca
- Potrafię pisać pisma oficjalne
- Potrafię uprzejmie rozmawiać z dorosłymi, gdy załatwiam jakąś ważną sprawę
- Sprawnie wyszukuję informacje w Internecie
- Dobrze się czuję na scenie
- Robię grafiki i plakaty
- Robię ładne zdjęcia
- Gram na instrumencie muzycznym lub śpiewam
- Potrafię zachęcić innych do działania

- Bez problemu obsługuję komputer, rzutnik i inne urządzenia
- W kryzysowej sytuacji zawsze wpadam na jakiś dobry pomysł
- Potrafię pogodzić skłócone osoby
- Trzymam się zasad i dotrzymuję umów.

Ćwiczenie 6. Mapa okolicy

To ćwiczenie ułatwia wyzwolenie twórczej energii. Przygotujcie duży arkusz papieru (można użyć tylnej strony niepotrzebnego już plakatu) oraz różnorodne artykuły plastyczne, np. kredki, flamastry, farby, karteczki samoprzylepne, kolorowe czasopisma ze zdjęciami, nożyczki, klej i inne. Zadanie polega na stworzeniu mapy okolicy, na której przedstawić ważne dla was miejsca i osoby. Postarajcie się zamieścić na mapie jak największą ilość informacji, ale nie bójcie się też zaszaleć z technikami plastycznymi – praca nad mapą powinna się wiązać przede wszystkim z dobrą zabawą. Gotową mapę możecie zawiesić na ścianie w miejscu waszych spotkań. Czy kiedy na nią patrzycie, przychodzą wam do głowy pomysły, co należałoby poprawić w waszej okolicy? A może komuś przydałaby się wasza pomoc? Zaznaczcie te miejsca lub osoby, otaczając je obwódką.

KROK 3. PODEJMOWANIE DECYZJI

Wspólne podejmowanie decyzji może budzić wiele emocji. W dodatku często prze-forsowane zostają pomysły osób, które są najgłośniejsze, a nie tych, które rzeczywiście zaproponowały coś wartościowego. Jak się przed tym uchronić? Poniżej przedstawiamy kilka sposobów.

Jak podejmować decyzje w grupie projektowej?

- poprzez głosowanie
- poprzez eliminację najmniej ciekawych według grupy lub niemożliwych do zrealizowania projektów i ograniczenie wyboru do dwóch pomysłów, a następnie wybór jednego w wyniku dyskusji lub inną metodą
- poprzez dyskusję dotyczącą faktów, możliwości i ograniczeń (np. czasowych) grupy
- tworząc wspólnie drzewo decyzyjne
- poprzez podzielenie grupy na dwa zespoły reprezentujące dwa najbardziej popularne pomysły i poprowadzenie negocjacji.

Jaka jest rola opiekuna, opiekunki grupy podczas wspólnego podejmowania decyzji?

- Prowadzę facylitację pomysłów i rozmów.
- Pilnuję, by krytykowano działania i pomysły, a nie osoby.
- Dbam, by każdy mógł się wypowiedzieć.
- Zadaję pytania dotyczące rezultatów, nakładu pracy, kwestii finansowych itd. każdego z pomysłów.
- Pilnuję, by proces szedł naprzód i żeby nie wracano do zamkniętych tematów (np. kategorycznie odrzuconych pomysłów).
- Dbam o to, by proces zaszedł w określonym czasie, np. podczas jednego spotkania.

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Różanymstoku,
projekt „Jest cyrk, jest zabawa”

Celem projektu było przedstawienie dawnych gier i zabaw dzieciom z pobliskiej szkoły podstawowej oraz przygotowanie zabawy z okazji Dnia Dziecka dla wszystkich dzieci z pobliskich szkół. ¶ Zespół pracował wspólnie, dzieląc pracę na etapy. Zaczęto od opracowania planu wydarzenia, następnie grupa krok po kroku obmyślała strategię działań i dzieliła się zadaniami. W ten sposób każdy członek grupy miał obszar, za który był odpowiedzialny i który odpowiadał jego umiejętnościom. Wszystkie decyzje członkowie grupy podejmowali sami, poprzez dyskusję. Dbali o dobrą atmosferę i samodzielnie reagowali na trudne sytuacje. Od początku grupa stawiała na wzajemne wspieranie się, dlatego mimo zmęczenia wielotygodniową pracą udało się zrealizować wszystkie zamierzone działania.

DOBRA PRAKTYKA

Zespół Szkół nr 5 w Wałbrzychu,
projekt „Chillout Park – spokojnie... tu się uczy :)”

Celem projektu było zbudowanie mebli ogrodowych i stworzenie zielonej przestrzeni, gdzie uczniowie mogą odpocząć. ¶ Grupa była niemal całkowicie samo-

dzielna, a rola opiekunek ograniczała się jedynie do dbania, by podejmowane decyzje były zgodne z zasadami bezpieczeństwa. Grupa spotykała się regularnie, a oprócz tego uczniowie i uczennice samodzielnie organizowali dodatkowe spotkania, jeśli czuli, że są one potrzebne. O ich wynikach informowali opiekunki. Projekt był całkowicie uczniowski i mimo braku ciągłego nadzoru został wykonany w zamierzonym czasie, każda osoba kontrybuowała w działaniach, a efekt był zgodny z zamierzeniami. Ujawniły się nowe talenty, zarówno w organizowaniu i planowaniu, jak i w wykonywaniu działań.

Ćwiczenie 7. Rozmowy na szczycie

To ćwiczenie ma przygotować grupę do podejmowania decyzji dotyczących projektu. Podziel grupę na dwa zespoły i każdemu daj to samo zadanie: Przeanalizujcie wszystkie za i przeciw danej sytuacji, by w rozmowie przekonać drugi zespół do tego rozwiązania. ¶[Praca w grupach A i B zajmie do 10 minut, przez kolejne 10 minut grupy zadają sobie pytania i prezentują argumenty. Po upływie tego czasu zapytaj grupy, czy ustaliły, która decyzja jest lepsza dla Tomka. Jeśli nie, niech każda grupa wypisze hasłowo na tablicy dwa najważniejsze argumenty za i jeden najważniejszy argument przeciw. Zapytaj o wagę tych argumentów i poproś o ponowne poszukanie wspólnej decyzji lub głosowanie.

Grupa A

Tomek umówił się z koleżankami i kolegami na tygodniową wycieczkę rowerową, jadą wszyscy jego najlepsi znajomi i znajome. Bardzo się cieszył na ten wyjazd, skompletował sprzęt i zebrał kieszonkowe. Pech chciał, że dzień przed wyjazdem się przewrócił i rano w dzień wycieczki obudził się z bólem nogi. Tomek nie umie ocenić, na ile poważna jest kontuzja. Wyjazd nie poczeka, wszyscy mają już bilety na pociąg i przygotowany sprzęt. Tomek postanawia nie mówić nikomu o wypadku i licząc na to, że ból minie, pojechać na wycieczkę.

Oceńcie decyzję Tomka i jej możliwe konsekwencje, biorąc pod uwagę:

- czego pragnie Tomek
- jaka może być opinia jego grupy na temat udziału kontuzjowanego kolegi w wycieczce

- jak może to wpłynąć na jego relacje z koleżankami i kolegami
- jakie będzie to miało konsekwencje dla celu wyprawy
- jakie będzie to miało konsekwencje finansowe
- jak może to wpłynąć na bezpieczeństwo Tomka i grupy
- jakie są inne wady i zalety decyzji Tomka.

Grupa B

Tomek umówił się z koleżankami i kolegami na tygodniową wycieczkę rowerową, jadą wszyscy jego najlepsi znajomi i znajome. Bardzo się cieszył na ten wyjazd, skompletował sprzęt i zebrał kieszonkowe. Pech chciał, że dzień przed wyjazdem się przewrócił i rano w dzień wycieczki obudził się z bólem nogi. Tomek nie umie ocenić, na ile poważna jest kontuzja. Wyjazd nie poczeka, wszyscy mają już bilety na pociąg i przygotowany sprzęt. Tomek z bólem serca postanawia odwołać swój wyjazd.

Oceńcie decyzję Tomka i jej możliwe konsekwencje, biorąc pod uwagę:

- czego pragnie Tomek
- jaka może być opinia jego grupy na temat udziału kontuzjowanego kolegi w wycieczce
- jak może to wpłynąć na jego relacje z koleżankami i kolegami
- jakie będzie to miało konsekwencje dla celu wyprawy
- jakie będzie to miało konsekwencje finansowe
- jak może to wpłynąć na bezpieczeństwo Tomka i grupy
- jakie są inne wady i zalety decyzji Tomka.

KROK 4. PLANOWANIE DZIAŁAŃ

Planowanie działań w grupie, która nie ma doświadczenia w pracy projektowej, na ogół skupia się na tworzeniu osi czasu z wyznaczonymi kamieniami milowymi i celem. Zalecamy od razu zaplanować spotkania, na których grupa będzie mogła ocenić postępy, analizować zgodność działań z celem i w razie potrzeby korygować plany. ¶ Sam harmonogram można rozpiąć w dowolnej dogodnej formie (np. osi czasu, tabeli), na papierze lub za pomocą darmowych narzędzi internetowych (np. bezpłatnych wersji aplikacji Miro, Trello czy Padlet).

Jakie pytania warto zadać grupie, zanim zacznie się planowanie działań?

- Co będzie celem naszego projektu?
- Skąd wiemy, że nasz projekt jest tym, czego potrzebują odbiorcy i odbiorczynie?
- Skąd będziemy wiedzieć, że osiągnęliśmy nasz cel?
- Kto może nam pomóc w osiągnięciu celu?
- Co się może stać, jeśli nie osiągniemy celu?
- Ile mamy czasu na zrealizowanie projektu?

Jakie elementy powinny być zawarte na osi czasu projektu?

- Czas na badanie potrzeb odbiorców i odbiorczyń oraz na diagnozę lokalną.
- Czas na określenie celu na podstawie wyników diagnozy.
- Jasno określone kamienie milowe – najważniejsze wydarzenia w projekcie podzielone na podpunkty rozpisane w czasie:
 - każde wydarzenie w ramach działania, które zaprowadzi nas do kolejnego kamienia milowego, wraz z wypisanymi odpowiedzialnymi za nie osobami,
 - czas na podsumowanie, na ile kamień milowy został osiągnięty, oraz diagnozę, co można poprawić na kolejnych etapach (np. tempo pracy, komunikację itd.); jest to szczególnie ważne w długich i/lub skomplikowanych projektach.
- Finał projektu, który nie jest jednoznaczny z zakończeniem projektu, ale jest jego najbardziej widocznym elementem. Na osi czasu powinien zawierać takie elementy jak:
 - czas na ostatnie sprawdzenie, czy wszystko jest przygotowane do finału (na podstawie kamieni milowych),
 - czas na rzeczywisty finał,
 - podsumowanie finału i analiza, co się udało, a co można poprawić w kolejnych projektach.
- Świętowanie i zamknięcie projektu przez zespół.

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Waniorowie,
projekt „Powrót do przeszłości”

Celem projektu było przygotowanie Turnieju Gier Podwórkowych, zaprzyjaźnienie się z mieszkańcami i mieszkankami Waniorowa i pokazanie, że młodzież mieszkająca w ośrodku jest warta tego, by jej zaufać i ją docenić. ¶ Grupa podczas pracy położyła duży nacisk na planowanie i przewidywanie możliwych trudności. Jednym z efektów tej pracy było sprawne przeniesienie imprezy do wcześniej przygotowanej sali, gdy podczas turnieju zepsuła się pogoda. Grupa miała plan B na każdą ewentualność, a podczas podsumowania członkowie i członkinie grupy podkreślali, że wspólna praca uczyła ich podejmowania decyzji i wypracowywania kompromisów. Na możliwe kłopoty patrzyli z kilku stron: swoich, szkoły i samych uczestników i uczestniczek projektu. Dzięki temu byli w stu procentach przygotowani, a wydarzenie przebiegło bez żadnych komplikacji.

DOBRA PRAKTYKA

Branżowa Szkoła I stopnia w Krzepicach,
projekt „Jak zatrzymać wodę w obliczu zmian klimatu”

Celem projektu było stworzenie systemu pozwalającego na efektywne zbieranie deszczówki i podlewanie nią szkolnego ogrodu. Poza pracami w ogrodzie grupa prowadziła zajęcia uświadamiające, jak ważne jest zbieranie wody, i stworzyła ulotki, które przekazano mieszkańcom i mieszkankom. ¶ Planowanie prac było na początku dla grupy dużym wyzwaniem, po kilku nieudanych działaniach grupa jednak sama zdecydowała, że musi poświęcić więcej czasu na dokładne rozpisanie kamieni milowych i pomniejszych czynności oraz podzielenie się obowiązkami. Każde kolejne działanie uczestnicy i uczestniczki projektu rozpoczynali wspólnym omówieniem każdego etapu i sprawdzeniem, czy mają wszystko, czego potrzebują. Na zakończenie, podsumowując prace, grupa podkreślała, jak ważnym elementem jej pracy było właściwe i uważne planowanie.

Ćwiczenie 8. Sprytne pieczenie ciasta

To ćwiczenie wymaga nieco ruchu. Na podłodze naklej taśmę papierową – na tyle długi kawałek, by cała grupa mogła swobodnie się przy niej i po niej poruszać. Przekaż grupie, że celem zadania jest przygotowanie do sporządzenia harmonogramu projektu – uczniowie i uczennice pomogą uporządkować projekt innej grupy. Wręcz grupie przygotowane wcześniej kartki, na których jest rozpisany harmonogram pieczenia ciasta (potasowane).

Część A. Treść zadania dla grupy projektowej

Pewna grupa dostała swoje pierwsze duże zlecenie: upieczenie tortu na ślub. Członkowie i członkinie grupy nigdy wcześniej niczego takiego nie robili. Rozpisali punkt po punkcie, co powinni zrobić, ale niestety wszystko im się pomieszało. Pomóżcie im, układając plan przedsięwzięcia w kolejności chronologicznej. Wykorzystajcie taśmę jako oś czasu.

Pierwsze spotkanie całego zespołu	Zbadanie zasobów i podział obowiązków
Analiza potrzeb – dowiedzenie się, jakie oczekiwania mają państwo młodzi	Stworzenie listy zakupów
Zebrać pieniędzy na produkty	Zakupy
Znalezienie dobrego przepisu	Pieczenie próbnego tortu – nauka na błędach i zdobywanie nowych umiejętności
Sprawdzenie, co trzeba w torcie i sposobie jego przygotowania poprawić	Znalezienie osób, które mogą pomóc
Pieczenie właściwego tortu	Dekoracja i ostatnie poprawki
Zorganizowanie transportu do sali weselnej	Znalezienie miejsca, gdzie można upiec tort
Zapakowanie tortu w bezpieczny sposób	Finał – tort robi furorę na weselu
Zebrać opinie o torcie	Analiza całego działania – co wyszło świetnie, a co należy poprawić przy kolejnych zamówieniach
Świętowanie sukcesu – przy kiszonych ogórkach, bo nikt z grupy nie może już patrzeć na słodczyce	

Część B

Gdy wszystkie kartki zostaną już ułożone, upewnij się, że cała grupa zgadza się z ich kolejnością. Poprzez pytania naprowadzające sprawdź, czy dany harmonogram jest realistyczny. Nie ma jednej dobrej odpowiedzi. Nasza propozycja znajduje się poniżej, ale grupa może zaproponować nieco inne rozwiązanie. Warto też pamiętać, że niektóre punkty harmonogramu mogą mieć miejsce równolegle.

Propozycja

Pierwsze spotkanie całego zespołu → Analiza potrzeb → Zbadanie zasobów i podział obowiązków → Znalezienie osób, które mogą pomóc → Znalezienie miejsca, gdzie można upiec tort → Znalezienie dobrego przepisu → Stworzenie listy zakupów → Zebranie pieniędzy na produkty → Zakupy → Pieczenie próbnego tortu → Sprawdzenie, co trzeba w torcie i sposobie jego przygotowania poprawić → Pieczenie właściwego tortu → Dekoracja i ostatnie poprawki → Zapakowanie tortu → Zorganizowanie transportu do sali weselnej → Finał – tort robi furorę na weselu → Zebranie opinii o torcie → Analiza całego działania → Świątowanie sukcesu

Część C

Przeanalizujcie harmonogram, który ułożyliście. Co możecie z niego przenieść do swojego projektu? Jakie etapy powinniście dodać, a jakie chcecie odjąć? Które elementy waszego harmonogramu możecie już umieścić na osi czasu, a które musicie jeszcze przedyskutować?

Ćwiczenie 9. Skrzynka pomysłów

Jeśli nie macie jeszcze pomysłu na projekt, zaczerpnijcie go ze skrzynki pomysłów. W tym celu przygotujcie kartki, długopisy oraz skrzynkę lub pudełko z otworem (coś na kształt urny wyborczej). Skrzynkę możecie umieścić gdzieś na cały dzień lub podchodzić z nią do przechodniów, zachęcając ich do zabrania głosu. Ważne, aby skrzynka znalazła się w często uczęszczanym miejscu w waszej okolicy, np. na szkolnym korytarzu, przystanku autobusowym lub w urzędzie, oraz by towarzyszyła jej adekwatna informacja, co należy zrobić.

Na kartkach wydrukujcie lub zapiszcie trzy pytania:

1. Co najbardziej lubisz w tej okolicy?
2. Czego według ciebie w tej okolicy brakuje?
3. Co chciałbyś/chciałabyś w tej okolicy zmienić lub poprawić?

Kartki wręczajcie przechodniom z prośbą o wypełnienie kwestionariusza i wrzucenie go do skrzynki lub przygotujcie instrukcję, którą zamieścicie obok skrzynki i kartek z pytaniami.

Pod koniec dnia wyjmijcie kartki ze skrzynki i zapiszcie wszystkie pomysły na jednym dużym arkuszu papieru. Niech każda osoba z grupy postawi kropki przy pomysłach, które najbardziej jej się podobają – uwaga: do dyspozycji są maksymalnie trzy kropki na osobę! Trzy pomysły z największą liczbą kropek otoczcie obwódką, a następnie przeanalizujcie je pod kątem pięciu kwestii:

1. Jakie umiejętności już macie, aby zrealizować ten pomysł?
2. Czego moglibyście się nauczyć, realizując ten pomysł?
3. Na jakie potrzeby odpowiada ten pomysł?
4. Kto byłby jego odbiorcą?
5. Kto mógłby wam pomóc w jego realizacji?

Jeśli wciąż macie problem z wyborem jednego pomysłu, spróbujcie zagłosować jeszcze raz lub przeprowadźcie losowanie.

KROK 5. NAWIĄZYWANIE RELACJI

Przeprowadzenie diagnozy lokalnej (czyli rozpoznanie potrzeb mieszkane i mieszkańców okolicy) oraz stworzenie listy sojuszników i sojuszniczek projektu (osób, które mogą wesprzeć wasze działania) jest jednym z ważniejszych punktów projektu. Taka pomoc nie tylko wzmacnia uczniów i uczennice w ich działaniach, ale też może procentować jeszcze lata po tym, jak uczestnicy i uczestniczki projektu opuszczą mury szkoły. Sprawia też, że szkoła jest zaangażowana w tworzenie inicjatyw lokalnych. Część sojuszników projektu może stać się partnerami szkoły w perspektywie długofalowej.

Jakie pytania zadać grupie, zanim zgłosicie się po pomoc?

- Dlaczego uważacie, że ta instytucja/firma/osoba może nam pomóc?
- O co konkretnie możemy ją poprosić i jak to wpłynie na nasz projekt?
- Co my mamy do zaoferowania tej instytucji/firmie/osobie? Co nasza sojuszniczka, nasz sojusznik zyska na wspieraniu nas?
- W jaki sposób możemy nawiązać kontakt z tą instytucją/firmą/osobą?

Grupa projektowa może zadbać o sojuszników, sojuszniczki projektu:

- dotrzymując wszystkich obietnic złożonych sojusznikom, sojuszniczkom
- informując sojuszników, sojuszniczki o postępach prac w projekcie
- zapraszając sojuszników, sojuszniczki na finał projektu
- wysyłając sojusznikom, sojuszniczkom list z podziękowaniami, wręczając im kwiaty lub drobny upominek od grupy.

Opiekun, opiekunka projektu może zadbać o sojuszników, sojuszniczki projektu:

- wspierając grupę w jej spotkaniach i kontaktach z sojusznikami, sojuszniczkami
- rozwiewając wątpliwości sojuszników i sojuszniczek oraz odpowiadając na te ich pytania, na które nie potrafi odpowiedzieć młodzież
- zapraszając sojuszników, sojuszniczki na inne wydarzenia ważne w życiu szkoły, także po zakończeniu projektu
- przedstawiając podczas zebrania rady pedagogicznej propozycję corocznej symbolicznej nagrody dla tych sojuszników i sojuszniczek, którzy wyjątkowo wspierają szkołę w jej działaniach.

DOBRA PRAKTYKA

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Radzionkowie,
projekt „Stare ciuchy, nowa ja”

Celem projektu było zwrócenie uwagi środowiska lokalnego na ekologię i problem tzw. *fast fashion*. Grupa przeprowadziła akcje edukacyjne, a także zebrała od mieszkańców i mieszkanki odzież jeansową i przeprowadziła otwarte warsztaty przerabiania starych ubrań. ¶ Grupie udzieliło pomocy wiele osób. Mentor programu doradzał, prowadził spotkania i warsztaty. Centrum Kultury „Karolin-

ka” pomogło w nagłaśnianiu wydarzenia i użyczyło sali. Akcję promowały także miejscowy zakład fotograficzny, apteka i sklep spożywczy. Dzięki temu przed warsztatami grupie udało się również zebrać niepotrzebne jeansy od mieszkańców i mieszkank Radzionkowa, którzy chętnie wzięli udział w wydarzeniu.

Ćwiczenie 10. Wytypuj sojusznika, sojuszniczkę

Waszym sojusznikiem, sojuszniczką może zostać każda osoba, grupa, firma bądź instytucja, a współpraca powinna się opierać na zasadzie obopólnych korzyści. Korzyścią dla waszych sojuszników, sojuszniczek może być satysfakcja wynikająca z przyczynienia się do realizacji ważnej i potrzebnej akcji, reklama i rozgłos lub inna wartość, którą jesteście w stanie zapewnić². Jak dobrać sojuszników i sojuszniczki z korzyścią dla was? W odpowiedzi na to pytanie pomoże wam poniższy kwestionariusz. Uzupełnijcie go, wykorzystując informacje zebrane na mapie okolicy oraz mając na uwadze wasz pomysł na projekt.

Czego potrzebujemy?

Kto może nam pomóc?

Jak dotrzemy do tej osoby, firmy lub instytucji?

Osoba odpowiedzialna za kontakt

2 Zob. *Na szlaku współpracy. Uczniowskie działania w społecznościach lokalnych*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2013, s. 48.

Ćwiczenie 11. List do sojusznika, sojuszniczki

Połączcie się w trzyosobowe grupy. Zadaniem każdej z grup jest napisanie listu do potencjalnych sojuszników, sojuszniczek waszego projektu (możecie skorzystać z załączonego wzoru listu). Poproście sojusznika, sojuszniczkę o konkretne wsparcie waszego projektu oraz poinformujcie, co wy możecie sojusznikowi, sojuszniczce zaoferować. Gdy skończycie, przekazcie swój list grupie obok (a sami otrzymacie list innej grupy). Przeczytajcie uważnie list, który dostaliście, i nanieście na niego swoje poprawki (językowe, merytoryczne, ortograficzne itd). Poprawki nanieście na marginesach. Gdy skończycie, znów wymienicie się listami – aż każda grupa sprawdzi trzy różne listy. Na koniec odczytajcie na głos poprawione wersje i wybierzcie najlepszy list. Upewnijcie się, że już nie trzeba w nim nic poprawić, przepiszcie go na czysto i... już! Macie idealny list do sojusznika, sojuszniczki!

Wzór listu

Stanisławów, 1 grudnia 2022 roku
Zespół Art Heroes
pod opieką Antoniny Bąk
z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Stanisławowie
tel.: +48 0123456789
E-mail: projekt_okolica@gmail.com

Sz. P. Sebastian Żurek
Dyrektor Hurtowni „Maldom”

Szanowny Panie Dyrektorze,
jesteśmy zespołem projektowym z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Stanisławowie.

Realizujemy projekt „Okolica”, którego celem jest upiększenie okolic naszego ośrodka. Jedno z naszych działań w ramach projektu będzie polegać na stworzeniu malowidła na zachodniej ścianie szkoły, która

jest widoczna od strony rynku. Nasz pomysł bardzo się spodobał dyrektorowi szkoły i pozyskaliśmy już jego zgodę na wykonanie muralu.

Rozmawialiśmy również z wieloma mieszkańcami i mieszkankami Stanisławowa, aby dowiedzieć się, jakie motywy chcieliby zobaczyć na naszym malowidle. Dzięki tym rozmowom stworzyliśmy projekt, który dołączamy do tego listu.

Wpadliśmy na pomysł, aby podczas święta Stanisławowa (20 marca 2023 roku) zorganizować uroczyste odsłonięcie muralu. Chcielibyśmy zaprosić na to wydarzenie mieszkańców i mieszkanki Stanisławowa oraz uczniów i uczennice naszej szkoły. Wiemy, że może to być niezwykła okazja do integracji lokalnej społeczności.

Zależy nam na tym, aby nasz mural był jak najbardziej kolorowy, dlatego zwracamy się do Pana z prośbą o przekazanie różnokolorowych farb ściennych. Mogą to być materiały z przekroczoną datą ważności – zamiast wyładować na śmietniku umożliwią nam realizację projektu „Okolica”.

Jednocześnie zapewniamy Pańskiej firmie:

- umieszczenie informacji o pochodzeniu farb na naszym malowidle
- zamieszczenie artykułu o naszej współpracy w gazetce szkolnej trafiającej do młodzieży, grona pedagogicznego i rodziców
- opisanie naszej współpracy na stronie internetowej szkoły
- oficjalne podziękowanie Państwa firmie na uroczystym odsłonięciu muralu.

Mamy nadzieję, że pomoże nam Pan w realizacji działania.

Z wyrazami szacunku
zespół Art Heroes

[podpisy]

Z naszych doświadczeń wynika, że jednym z największych motywatorów dla młodzieży z Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych do zaangażowania się w działania projektowe jest możliwość zapoznania się z innymi młodymi ludźmi, zwłaszcza płci przeciwnej. Taka współpraca może przynieść wiele korzyści zarówno młodym ludziom, jak i ich nauczycielom i nauczycielkom.

Inspirującym przykładem takiej współpracy jest historia chłopców oraz ich wspianej opiekunki Żakliny Popiel z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Dobrodzieniu w województwie opolskim. Na wstępie warto zaznaczyć, że udział w programie „Oby Młodzież” był dla tego zespołu pierwszym doświadczeniem pracy metodą projektu oraz w ogóle pierwszym doświadczeniem udziału w ogólnopolskim programie edukacyjnym. Jednak, co istotne, Żaklina jako ośrodkowy psycholog świetnie znała swoich podopiecznych i wiedziała, w jakim stopniu może im zaufać. Dlatego kiedy na pytanie, co zamierzają zrobić w ramach projektu, chłopcy odpowiedzieli, że chcieliby „zagrać w gałę i poznać jakieś dziewczyny”, Żaklina nie tylko nie zignorowała ich propozycji, ale wręcz zachęciła ich, aby przekuć ją w działanie.

Pracę projektową zaczęliśmy od przeanalizowania, co tak naprawdę kryje się pod hasłem „zagrać w gałę i poznać dziewczyny”. Spojrzeliśmy również na mapę, aby sprawdzić, gdzie znajdują się inne ośrodki biorące udział w programie „Oby Młodzież”. Szybko wytypowaliśmy męskie MOS-y i MOW-y, z którymi chłopcy z Dobrodzienia mogliby się zmierzyć na boisku. Ustaliliśmy, że w pierwszej kolejności zaproszenie zostanie wysłane do najbliższego z nich: oddalonego o zaledwie czterdzieści kilometrów MOW-u w Krupskim Młynie. Zaproszenie zostało przyjęte i już kilka tygodni później odbył się mecz, który zintegrował nie tylko wychowanków, ale także ich opiekunów i opiekunki, a całe spotkanie zakończyło się grillowaniem w radosnej atmosferze. Co ciekawe, ten pierwszy mecz stał się początkiem międzyośrodkowej ligi piłkarskiej dla MOW-ów i MOS-ów z tej części Polski.

„Granie w gałę” okazało się bardzo atrakcyjne, ale dopiero „poznawanie dziewczyn” wzbudziło prawdziwe emocje. Najbliższym żeńskim ośrodkiem według naszej rozpiski był MOW nr 3 w Łodzi oddalony od Dobrodzienia o niemal dwieście kilometrów! Szczęśliwie w ramach projektu chłopcy mieli do dyspozycji grant w wysokości 1000 złotych i postanowili całość przeznaczyć na spotkanie z dziewczynami. Przygotowali propozycję wspólnego spędzenia czasu i wysłali ją mailem do opiekunki grupy z Łodzi, Sylwii Paczesnej. Udało się! Ich propozycja została zaakceptowana i w maju 2022 roku pojechali poznać dziewczyny. Dzień upłynął im na zwiedzaniu ośrodka, graniu w dawne oraz nowe gry, rozmowach oraz wspólnym posiłku. Wracali z poczuciem satysfakcji, gdyż spełnili swoje projektowe cele, a przy tym świetnie się bawili. W ramach ukoronowania swoich projektowych doświadczeń jako zespół DobroSquad stworzyli wzruszający utwór pod tytułem *Uwierz w siebie* (do znalezienia na YouTube).

Ta piękna historia miała ciąg dalszy. Utwór chłopaków do tego stopnia podbił serca pracowników Centrum Edukacji Obywatelskiej, że zaprosili zespół Dobrosquad do występu na ogólnopolskiej konferencji podsumowującej trzy lata programu „Oby Młodzież” w dniu 15 czerwca 2022 roku na Zamku Królewskim w Warszawie. Chłopcy otrzymali gromkie brawa i owacje na stojąco. Konferencja była też dla nich kolejną okazją, aby spotkać koleżanki z Łodzi. Wtedy też w Centrum Edukacji Obywatelskiej zaczął kiełkować pomysł, aby umożliwić chłopakom i dziewczynom dalszą projektową współpracę, a dzięki środkom z Credit Suisse EMEA Foundation w sierpniu 2022 roku obie grupy otrzymały granty na realizację wspólnego kilkuniedniowego wyjazdu.

Wyjazd zaplanowano na pierwszą połowę września 2022 roku. Organizacja takiego przedsięwzięcia wymagała dobrej koordynacji działań ze strony obydwu grup, a zwłaszcza ich opiekunek. Dzięki wielkiemu zaangażowaniu, ale również wcześniejszym doświadczeniom z planowaniem działań projektowych i rozliczaniu grantów czterodniowy wyjazd w Góry Stołowe okazał się bardzo udany. Młodzi ludzie docenili zwłaszcza możliwość zdobycia nowych doświadczeń, takich jak np. jazda hulajnogą terenową, ale jako wielką wartość wskazywali również sposobność do „szczerej rozmowy, dobrej zabawy i współpracy mimo różnicy wieku”. Ponadto wyjazd sprawił, że znacznie wzrosło ich zadowolenie z relacji z osobami z drugiego ośrodka oraz pojawiły się konkretne plany na kontynuowanie nawiązanych znajo-

ności. Wyjazd, choć wymagający, był również okazją do rozwoju kompetencji opiekunek grup. Pomógł im wzmocnić relacje z podopiecznymi oraz stworzył przestrzeń na refleksje nad wartością współpracy międzyośrodkowej w procesie socjoterapeutycznym (wnioski na podstawie anonimowych ankiet przed- i powyjazdowych).

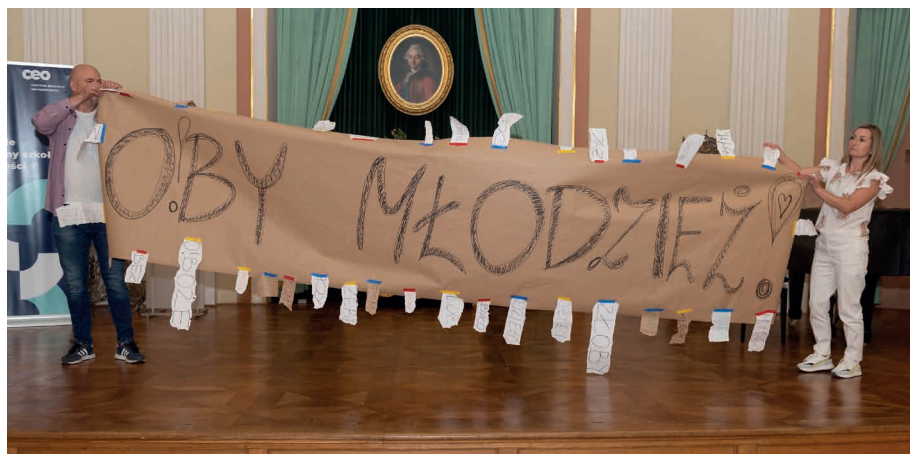
Najbardziej zaś cieszy fakt, że udział w programie „Oby Młodzież” dla grupy z Dobrodzienia jest jedynie początkiem wielkich przedsięwzięć. W listopadzie 2022 roku Żaklina Popiel otrzymała kolejny grant na działania ze swoimi chłopakami. W ramach programu „Edukacja Inspiracja” organizowanego przez Fundację Szkoła z Klasą chłopcy znowu odwiedzą Łódź – tym razem planują ją zwiedzić na hulajnogach z kamerkami na kaskach, aby zebrać materiał na swojego videobloga! Oby tak dalej ;)

Współpraca międzyośrodkowa – na co zwrócić uwagę?

Rekomendacje Żakliny Popiel

1. Jeśli to możliwe, zadbajcie o opiekę mentora/superwizora na każdym etapie współpracy – osoba z zewnątrz ma bardziej obiektywne spojrzenie.
2. Spiszcie własne oczekiwania oraz oczekiwania swoich podopiecznych, wracajcie do tych notatek na dalszych etapach realizacji projektu.
3. Dokładnie zapoznajcie się z zasadami panującymi w partnerskiej placówce – najłatwiej współpracuje się z placówkami, które mają podobne zasady i wartości.
4. Postarajcie się oddać decyzyjność młodym ludziom w największym możliwym zakresie – to wzmocni ich zaangażowanie i ułatwi przyswajanie wiedzy.
5. Zadbajcie o integrację grupy na początkowym etapie realizacji projektu. Jeśli to możliwe, zaproście zewnętrznego trenera.
6. Prowadźcie dziennik projektu i sprawdzajcie na bieżąco, czy realizacja postępuje zgodnie z planem (monitoring postępów).
7. Jeśli pojawi się taka potrzeba, stwórzcie przestrzeń na oddzielną realizację części działań – ważne, aby takie rozwiązanie odpowiadało obu współpracującym stronom.

GALERIA ZDJĘĆ

fol. Adam Gut

Po więcej materiałów zapraszamy na stronę:

<https://angazuj.ceo.org.pl/programy-edukacyjne/zrealizowane-programy/oby-młodzież/>

→ Kod QR

Jesteśmy organizacją pozarządową, która wspiera szkoły. Inspirujemy je, by stosowały innowacyjne metody nauczania oraz poruszały z młodymi ludźmi tematy, które są ważne w życiu społecznym. Co roku współpracujemy z 40 000 nauczycieli i dyrektorów z 10 000 szkół w całym kraju.

Dzięki naszym rozwiązaniom szkoły uczą skuteczniej. Młodzi ludzie angażują się w swoją edukację, lepiej rozumieją współczesny świat i potrafią go zmieniać.

Prowadzimy m.in. programy dla nauczycieli i dyrektorów, akredytowaną placówkę doskonalenia nauczycieli i wydawnictwo. Jesteśmy największą edukacyjną organizacją pozarządową w Polsce. Działamy od 1994 r.

Poznaj nas na www.ceo.org.pl

„Oby Młodzież” to ogólnopolski program edukacyjny skierowany do młodzieży ze szkół branżowych, Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii oraz Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych prowadzony w latach 2019–2022 przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w partnerstwie z Credit Suisse EMEA Foundation.

Celem programu było wzmocnienie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży, a zwłaszcza nauczenie jej, jak korzystać z własnego potencjału, nawiązywać relacje i podejmować współpracę na rzecz rozwoju osobistego oraz wspierania lokalnych społeczności.

Uczestnicy i uczestniczki programu otrzymali minigranty na realizację projektów w ramach wybranej ścieżki tematycznej.

Koncepcja publikacji zrodziła się z potrzeby podsumowania ich dokonań oraz pragnienia, by podzielić się sprawdzonymi metodami pracy z młodzieżą w nadziei, że zainspirują one inne osoby do podejmowania podobnych działań.

— Aneta Derda i Anna Mitura
Warszawa, listopad 2022

